

Maailmanmatkat

KUN JEKYLL JAKAUTUU 676 HYDEKSI

Ville Hänninen

Killoffer:
Six cent soixante-seize apparitions de Killoffer
L'ASSOCIATION, 2002

Yksi L'Associationin perustajajäsenistä, Patrice Killoffer (s. 1966), yleensä vain lyhyesti Killoffer, alkaa vihdoinkin lunastaa häneen asetettuja odotuksia. Killofferin 1980-luvulta lähtien tekemät lyhyet sarjakuvanovellit sekä muun muassa Libérationin ja Les Inrockuptibles -lehden kuvitukset ovat luoneet kuvan tyylinsä

löytäneestä mutta kokeilunhaluisesta piirtäjästä, joka voi vielä pystyä mihin tahansa. Ennen Six cent soixante-seize apparitions de Killofferia mieheltä on ilmestynyt kaksi albumia, Psikopat-lehdessä ilmestyneitä lyhyitä tarinoita kasaava Billet SFP (L'Association 1996) ja Patronin käsikirjoittama, vinkeällä pinkillä lisävärillä maustettu Viva Patamach! (Seuil, 2001).

Ne tuntuvat kuitenkin lähinnä alkusoittoa verrattuna "Killofferin 676 olomuotoon", joka paljastaa taiteilijan yöpuolen. Tyyliä voisi kaikeksi kutsua jonkinlaiseksi omaelämäkerralliseksi surrealismiksi; tarina liikkuu yhtäältä arkisimman arjen mutta toisaalta mitä kipeimpien fantasioiden ja kauhukuvien tasoilla. Tarina kuvaa Killofferin omituisia matkoja Montrealiin, joka tosin tapahtuu lähinnä hänen oman mielensä sisällä. Killofferin naiset, omituiset pakkomielleet ja bisarrit fantasiat nousevat keskiöön eriskummallisissa tapahtumakulussa, jossa miehen persoonallisuus jakaantuu yhä uudestaan ja uudestaan, lopulta 676:ksi eri Killofferiksi, jotka toimivat itsenäisesti, puuhaten mitä lystävää. Ja mitä puuhaavatkaan!

Ihmisen pimeä puoli on puhuttanut taiteilijoita aina. Sivilisaation ohuen kuoren alla pölvävät väkivallan

ja seksuaalisuuden väkevät voimat ovat innoittaneet hurjiin näkyihin. Siksi myös vaatimustaso on aihepiirin suhteen korkealla. Ihmisen animaalista osaa – kutsukaamme sitä tässä yhteydessä psykomedikaalisella nimityksellä palsa – ei tavoita ilman väkeviä ponnistuksia, mutta cipä se kiinnostakaan, jollei tekijällä ole jotain uutta sanottavaa aiheestaan. En ole aina aivan varma, onko Killofferilla uutta sanottavaa ja mikä se vanhakaan voisi olla, mutta siitä huolimatta olen äärimmäisen vaikuttunut teoksesta, joka on samanaikaisesti äärettömän hallittu ja suunnattoman kaoottinen. Yhdistelmä on tavanomaisia teiniroiskeita kiinnostavampi juuri hienostuneen ulkoasunsa vuoksi.

Voisi jopa puhua pienimuotoisesta mestariteoksesta, jossa muoto ja sisältö – sikäli kuin niitä voi toisistaan erottaa – ovat täydellisesti yhtä. Killoffer on luonut selkeällä mutta elinvoimaisella tyyllillään uskomattoman tyylikkäästi sivukokonaisuuksia, joita vain korostaa albumin valtava koko. Hurjimmillaan sivut ovat kuin Hieronymus Bosch'in triptyykit, täynnä pieniä kiehtovia yksityiskohtia, jotka tukevat loppua kohden aina vain mielipuolisemmaksi äityvää kokonaisuutta.

© Killoffer

KUINKA OPETTELIN SOITTAMAAN HUULIHARPPUA

Ville Ranta

Joann Sfar:
Harmonica
L'ASSOCIATION, 2002

Joann Sfar kuuluu Lewis Trondheimin tavoin uuden polven ranskalaisiin sarjakuvataiteilijoihin, jotka ovat ponnahtaneet pienen L'Association-kustantamon kirjavasta joukosta suuren yleisön suosioon.

L'Associationin Lapin-antologioissa julkaistiin pitkin 1990-lukua Sfarin hyvin outoja ja epämääräisiä tarinoita, jotka sijoittuvat milloin merirosvolaivaan, milloin 1900-luvun alun Vilnaan tai jopa kuuhun. Näissä tarinoissa juutalaisen ja itäeurooppalaisen mystiikan hahmot yhdistyvät rivoihin ja absurdeihin juonenkäänteisiin, ja piirrosjälki näyttää suorastaan törkeän viimeistelemättömältä. Niinpä siistiin perussarjakuvaan tottuneilla ei ole juuri asiaa Sfarin ensimmäisten kokooma-albumien, Le Petit monde du golem (L'Association, 1998) ja Le Borne Gauchet'n (L'Association, 2000) pariin.

Sitä huolimatta Sfar on viime vuosina löytänyt tiensä suurten kustantamojen kaupallisten nelivärialbumien luottorekijäksi. Dargaud, Delcourt ja muut isot kustantajat ovat julkaisseet häneltä kirjaimellisesti kymmeniä värialbumia. Suurin osa niistä on Lewis Trondheimin kanssa tehtyjä Donjon-seikkailualbumia, joita on ilmestynyt jo (tätä kirjoittaessa) peräti kolmetoista.

Aivan erityinen piirre Sfarissa on, ettei hänen rehevän sottaivan piirrosjälkensä ole tällä välin siistiyntynyt. Jotain viivan selkiytymistä on ehkä havaittavissa, mutta tietty häpeämättömyys näin piirroksissa kuin tarinoisakin on yhä määräävä piirre kaikissa Sfarin sarjakuvissa.

Sfar kutsuu "rakkaimmaksi projektiksi" L'Associationin julkaisemaa Pascin-sarjaa, joka kertoo taiteilijaelämästä Pariisissa viime vuosisadan alussa. Pascinia on julkaistu kuudeksi lyhyen albumin verran. Lähinnä seksiin ja juopotteluun keskittyvä tarina on Sfarin osuvinta ja selvästi mietityintä tuotantoa.

Ja sitten pääasiaan. L'Association perusti viime vuonna uuden albumi-

© Joann Sfar
Chez Toutmin, l'harmonica devient également une habitude quotidienne.

"Minä soitan..."

sarjan, Cotélette (suomeksi Kotletti). Sarjassa on julkaistu muuri muassa kolme albumillista Lewis Trondheimin kerrassaan mainioita päiväkirjoja nimellä Carnet de bord.

Trondheimin luonnostelematta tehdyille päiväkirjoille kuuluu kiitos pakottomuudesta ja aitoudesta, mutta tässä lajissa ne eivät todella pärjää Joann Sfarin samassa sarjassa julkaisulle Harmonicale. Harmonica on tekijän sottaivan tyylin tuntien melkoinen ääritapaus. Albumi on käytännössä 125 peräkkäistä sivua Sfarin luonnoskirjasta.

Harmonica on täysin vapaata kerrontaa. Sarjakuvan keinot jäävät sivuun vähän väliä, kun asiaa tulee niin paljon, että pitää turvautua pelkkiään tekstiin. Toisinaan taas teksti katkaa, kun tekijä keskittyy luonnostelemaan. Silti lukija pystyy seuraamaan vaivatta tarinaa, joka on periaatteessa päiväkirjaa mutta aivan erityistä sellaista!

Silloittelematta kuvatusta arjesta siirrytään syvälle lapsuuden traumoihin, isyyden vaikeuksiin ja sarjakuvan tekemisen merkitykseen. Sarjakuvasta, suuresta intohimosta, on tullut työtä ja elämään astuu uusi intohimon kohde. Se on huuliharppu. Albumi kertoo suuresta halusta oppia soittamaan huuliharppua.

Soittamisen himo iskee yhtä aikaa Sfarin kollegaansa Lewis Trondheimiin, ja työn puolesta sarjakuvataiteilijasta toiseen kulkevat piirtäjät alkavat sulkeutua hotellihuoneisiin soittamaan. Sfar perustaa pari bändiä, hermostuttaa vaimonsa ja työhuonetoverinsa harjoittelemalla, musisoi pienen tyttärensä kanssa ja soittaa kadulla.

Kun silmäilen Harmonicaa lukemisen jälkeen, se näyttää siltä mitä se on – suttuiselta luonnoskirjalta. Taiteilijoiden luonnoskirjojen julkaiseminen on yleensä typerää henkilökultin rakentamista, mutta pidäkkeettömästi piirtävä ja kirjoittava sarjakuvataiteilija saattaa yllättää suurenmoisella onnistumisella. Minulle Harmonica oli paras lukukokemus pitkiin aikoihin.

125 sivua luonnoksia vaatii lukijalta kärsivällistä uppoutumista, mutta Harmonica ei luultavasti ole mitään sen rinnalla, mitä Sfarilta ilmestyy seuraavaksi. L'Association on nimittäin oikeissa julkaisusta Sfarilta toisenkin luonnoskirjan. Tällä albumilla on myös soittimen nimi, Ukulele, ja se on peräti 440 sivua pitkä! Kuulostaa pahalta, mutta minä odotan kärsivällisesti.

NORJALAINEN SHERLOCK HOLMES SEIKKAILEE

Mika Lietzen

Jason:
Järnvagnen
OPTIMAL, 2002

Järnvagnen on arvoitus, joka avautuu lukijalleen hitaasti ja harkiten. Albumissa ei ole mitään kiirehdyttävää. Muutamaa viimeistä sivua lukuun ottamatta tarina on pelkkää puhetta, kävelyä ja hiljaisuutta. Ja minkäläinen tarina se onkaan.

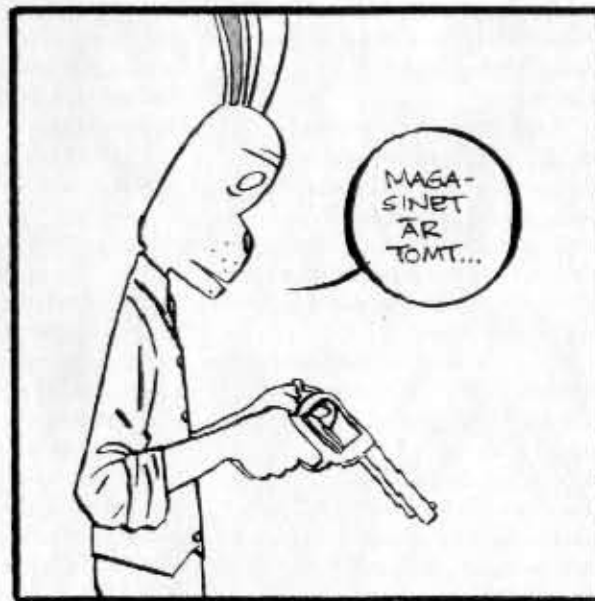
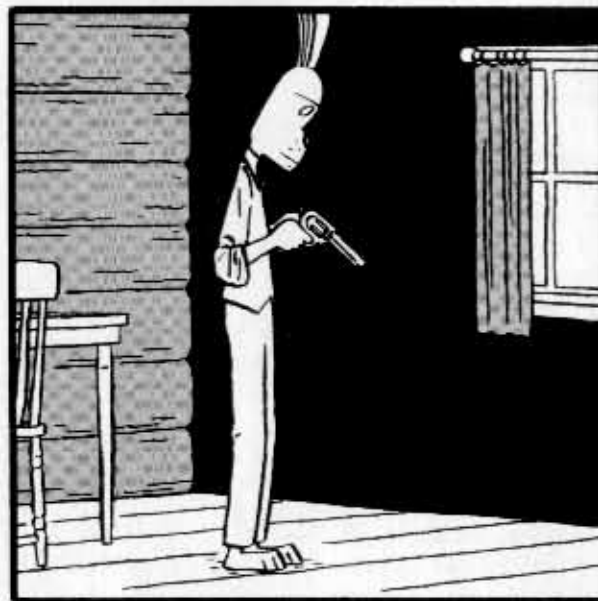
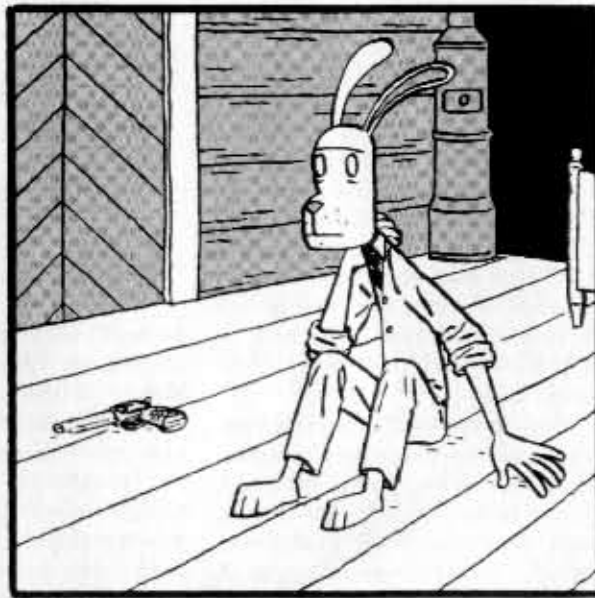
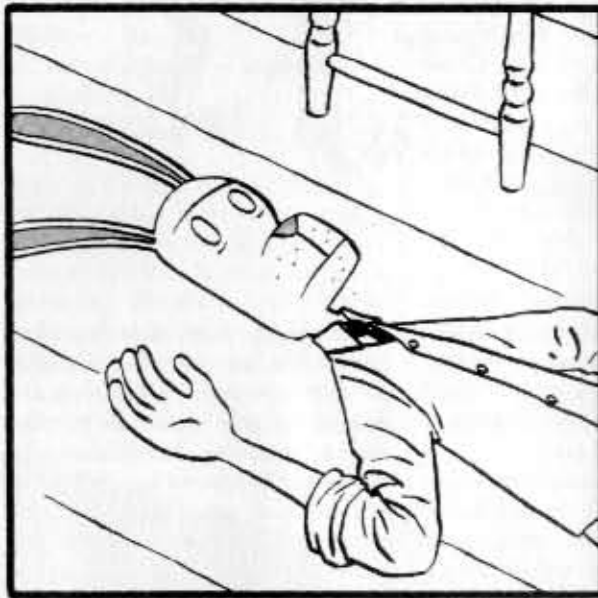
Stein Rivertonin vuoden 1909 dekkariklassikkoon perustuva albumi on psykologinen jännityskertomus, joka on lainannut tyylikeinonsa niin 1940-luvun film noir -elokuvista kuin pohjoismaalaisesta kokemuksesta sivistyksen ja erämaan rajapinnassa. Se ja muut rajat, kuen päivä ja yö, pidättyneisyys ja intohimo, hyvä ja paha kulkevat albumin läpi temaattisina linjoina. Lopputulos toimii paitsi dekkarina myös psykologisena tutkielmana ihmisen elämästä näiden ristiriitojen leikkauskohdassa.

Tarinan nimi, Järnvagnen, viittaa Baskervillen suvun kirousta muistut-

tavaan kertomukseen, jonka mukaan rautavaunujen äänen kuuleminen enteilee pahaa. Seuraavana aamuna paikallinen riistanvartija löydetään tieltä kuolleena. Kuten aina parhaissa salapoliisikertomuksissa, mikään ei ole sitä miltä aluksi näyttää ja yli-luonnolliseltakin tuntuvat asiat saavat lopulta maallisen ratkaisunsa.

Tarinan kertoja on nimetön, paikkakunnalla lomaileva hahmo, joka seuraa mestarietsivä Asbjörn Kragin tutkimuksia paljolti Tohtori Watsonin tapaan. Krag, Rivertonin norjalainen vastine Baker Streetin kuuluisalle etsivälle, on päättelyn ja

© Jason

Jasonin vähäeleinen kerronta toimii Järnvagnenissa kenties paremmin kuin koskaan.

© Jason

valepukujen mestari, jonka erikoiset menetit tuskin kuuluvat poliisikoulujen opetussuunnitelmiin.

Jasonin piirroshahmot ovat eläimiä. Kuten muissakin Jasonin sarjakuvissa, tähän seikkaan ei juurikaan kiinnitä huomiota lukiessa. Hahmot ovat inhimillisiä olentoja, joita riivävät samat tunteet kuin ihmiskasvoisiakin. Eläinhahmot eivät myöskään laimenna kertomusta tai saa sitä tuntumaan parodialta. Siihen se on aivan liian vahva.

Jason on aiemmissa kertomuksissaan käyttänyt hienovaraisesti huumoria melankolian lieventäjänä. Järnvagnenissa tästä ei ole merkkiäkään. Tarina on tragedia, jonka hahmot ovat jo antautuneet heille varattuun kohtaloihin. Lukukokemuksena Järnvagnen onkin melko raskas, mutta palkkiot ovat sitä suuremmat.

Sarjakuvakerrontana Järnvagnen on kuin huippukuntoon viritetty kone. Kaikki kohtaukset ovat osa tarkoin suunniteltua kokonaisuutta. Romaanisovituksena albumi on erinomainen esimerkki siitä, miten tekstikerrontaa voidaan siirtää sarjakuvaksi ilman, että lopputulos maistuu paperiselta. Jasonin muista sarjakuvista tutut keinot löytävät myös paikkansa ja istuvat saumattomasti tarinan luonteeseen. Tyyllillisesti Jasonin sarjakuville ei helposti löydä vastinetta. Järnvagnenin kohdalla ero lähimpiin vastaaviin tekijöihin, Lewis Trondheimiin tai Jim Woodringiin,

käy yhä selvemäksi. Jasonin tie on ehdottoman omaperäinen ja mielenkiintoinen.

Kuvakerronnassa Jason jättää ruutujen väliin runsaasti tilaa ympäristön kuvaukselle. Hiljaiset, synkät maisemat huokuvat uhkaavaa tunnelmaa ja peilaavat intohimoa ja tukahduttettua ahdistusta tihkuvaa inhimillistä draamaa. Yö ja päivä jakavat miljoon kahtia: öiset jaksot tapahtuvat usim-

miten luonnossa, päivällä ollaan sivistyksen parissa. Vuorokaudenajan vaihtelut saavat lisäpontta veripunaisesta lisäväristä, joka värittää hämärässä tapahtuvia jaksosia.

Jasonin aikaisempi albumi "Vänta lite" asetti seuraavalle albumille kovat odotukset. Järnvagnen kestää paineiden alla ja korottaa panoksia entisestään.

Vuoden 2002 paras albumi.

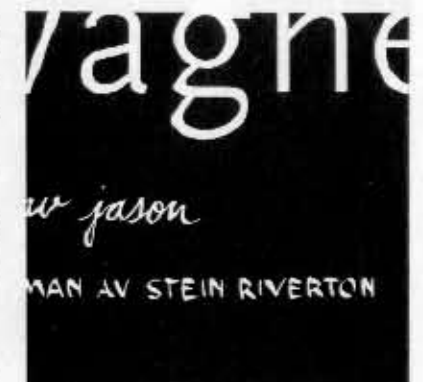
KUKA IHMEEN STEIN RIVERTON?

Stein Riverton -nimimerkin takaa paljastuu norjalainen journalisti, kirjeenvaihtaja ja maailmanmatkaaja Sven Elvestad (1884–1934). Vaikka aika on suureksi osaksi unohtanut Elvestadin, oli hänen luomansa mestarietsivä Asbjörn Krag oman aikansa menestyksiä. Ruotsissa Järnvagnen myi ilmestyessään 1909 ennätyskappaleita 200 000 kappaletta. Elvestadia on käännetty suomeksikin, Seaflowerin julkaisemina vihkosina sekä WSOY:n dekkarisarjassa, jälkimmäisessä tosin viimeksi 1942.

Peräti 90 teosta kirjoittanut Elvestad oli alkoholisti, joka usein myi oikeudet teoksiinsa paljon ennen kuin oli kirjoittanut sanaakaan. Nykyään nimimerkki Rivertonelää muun muassa Norjan dekkariseuran Rivertonklubbenin nimessä, ja onpa Rivertonin "Järnvagnen" käännetty myös kuunnelmaksi 1981. Kuunnelman kautta teos tuli tutuksi myös tuolloin 15-vuotiaalle Jasonille.

Elvestadin meriitteihin lukeutuu myös erikoisempi tapaus. Hän oli iästänsä ensimmäinen toimittaja, joka haastatteli vuonna 1923 Münchenissä vielä tuolloin tuntematonta Adolf Hitleriä.

Mika Lietzen

OLIPA KERRAN – FABLES

Otto Sinisalo

Bill Willingham–Lan Medina:
The Fables: Legends in Exile
DC, 2002

Vertigon sarjakuvalinja oli aikanaan alan laadukkaimpia Yhdysvalloissa. Vertigon kautta DC julkaisi aikuiselle yleisölle suunnattuja fantasiakerromuksia, jotka nostivat tekijänsä englanninkielisen sarjakuvamaailman huippunimiksi. Sandman, Preacher ja The Invisibles lienevät Vertigon ikimuistoisimpia menestystarinoita.

Näiden sarjakuvaeeposten päätyttyä alamerkillä on ollut vaikeuksia löytää uusia hittisarjoja. Vertigo on yrittänyt laajentaa repertuaariaan niin camp-huumoriin (Codename: Knockout), poliittiseen trilleriin (American Century) kuin avaruusopperaankin (S.C.I Spy). Uudet sarjat eivät ole kuitenkaan menestyneet sen paremmin laadullisesti kuin taloudellisesti. Edes Sandman-lisenssin hyödyntäminen oheissarjoilla ei tunnu onnistuvan.

Aikanaan Vertigo oli merkittävä brändi, lähes tae älykkäistä ja valtavirasta poikkeavista tarinoista. Ainakin jos englanninkielistä sarjakuvalehdistöä on uskominen, teemaattisesti epäyhtenäinen ja laadullisesti vaihteleva

tarjonta on tehnyt viime vuosina vahinkoa Vertigon tuotemerkille. Mutta toivoo on: vuonna 2002 Vertigo osoitti ryhdistäytymisen merkkejä. Viime vuonna Grant Morrison teki paluu kustantamon talliin Filth-sarjan merkeissä ja sci-fi-jännäri Y: The Last Man keräsi kehuja. Vuoden 2002 menestyksiin kuului myös Bill Willinghamin kirjoittama ja Lan Medinan piirtämä Fables.

Fables on eräänlainen paluu alkulähteille. Se on aikuisille suunnattua fantasiaa, jossa tuttuja myyttejä tulkitaan uudestaan modernista näkökulmasta. Tällä kertaa käsittelyssä ovat lasten sadut, Neil Gaimaninkin Sandmanissa sivuama aihe. Willinghamin lähestymistapa tuokin mieleen juuri Sandmanin: molemmat modernisoivat tuttuja fantasiahahmoja ja pyrkivät luomaan niiden avulla yhtenäisen mielikuvitusmaailman. Willinghamin ote on kuitenkin selvästi Gaimania viihteellisempi.

Nykypäivän New Yorkissa asuu salaa satuhahmojen yhteisö, joka on joutunut pakenemaan kotiuuttuvuudesta pari vuosisataa sitten. Kuolemattomat otukset ovat joutuneet sopimaan vanhat riitansa ja elämään ihmisten keskuudessa piiloutuakseen mystiseltä "Viholliselta". Rauhallisesti ei yhteiselo tietenkään suju, orhan takana pitkä ja väkivaltainen historia

parhaassa Grimmin veljesten hengessä. Kun apulaispormestari Snow Whiten sisar Rose Red katoaa, uhkaa yhteisöä sekasorto. Etsivä Bigby Wolfin pitää selvittää tapaus ennen kuin tilanne pääsee käsistä lopullisesti.

Willingham luistelee heikoilla jällä. Fablesin peruspremissi on vaikea toteuttaa ilman, että sarjakuva muuttuu naurettavaksi. Willinghamin täytyy pohjustaa hahmonsä huolella, jotta yksilölliset satuhahmot näyttävät lukijan silmissä uskottavina. Michen kunniaksi on sanottava, että useimmiten hän onnistuu tehtävässä.

Fables leikkiä lukijoiden ennako-odotuksilla ja tarjoilee ihasuttavan vinksahanteita tulkintoja lapsuuden ikoneista. Prinssi Rohkea näyttyy naisia huijaavana sosiaalipummina. Siniparta deittailee ahkerasti uusia vaimochdokkaita. Herra Wolf joutuu jakamaan asuntonsa isoksi kasvaneen pikkupossun kanssa. Fablesin hahmot ovat omapäisiä, melodramaattisia ja häikäilemättömiä, niin kuin tällaisen saippuaopperan päähenkilöiden kuuluukin.

Lan Medina on juuri oikea kuvittaja Willinghamin sadulle. Hän osaa tuoda kaikki tarinan vaatimat yksityiskohdat lukijalle. Medinan jälki on huolellista ja selkeää, joskin hieman mielikuvitusketonta. Fablesissa ei nähdä erikoisia piirros- tai tarinankerrontaratkaisuja, mutta pikkutarkka piirros palvelee tarinaa. Medinan satuhahmot ovat epätodellisen kauniita, mutta niinhän satuhahmojen pitääkin olla.

Fablesin viisi ensimmäistä numeroa on koottu Legends in Exile -albumiin, joka pitää sisällään sarjan avaavan murhamysteiritarinan. Täydellinen aloitus se ei ole. Välillä kerronta sotkeutuu turhaan melodraamaan. Vaikka Willingham onnistuu heittämään lukijalle riittävästi koukkuja ja jännittäviä ideoita pitämään tarinan mielenkiintoisena, ei mysteerijuoni ole kovinkaan omaperäinen. Parasta kokonaisuudessa on Willinghamin ja Medinan rikas ja kekseliäs fantasiamaailma, jossa on potentiaalia monille hyvillä tarinoille.

Jos Willingham pystyy välttämään tavallisimmat fantasiaklisset, Fables voi hyvinkin nousta uuden amerikkalaisen fantasiasarjakuvan kärkikaartiin. Ainakin numerossa 6 alkanut George Orwell -pastisi, jossa eläinhahmoiset satuelennot nousevat kapinaan, lupaa hyvää.

© Bill Willingham–Lan Medina

